

Досліджувані форми дещо відрізнялися за масою плодів. За середньою масою одного горіха (який вираховували із кількості горіхів в 1 кг) плоди класифікують за шкалою:

- до групи великих горіхів, маса яких становить від 2,39 до 2,80 г відносяться: 'Лозівський шаровидний' – 2,33 г, 'Р4М33' – 2,47 г, 'Лозівський урожайний' – 2,50 г, 'Бомба' – 2,62 г, 'Сачахли' – 2,79 г;

- до групи горіхів середньої величини, маса яких становить від 1,96 до 2,38 г відноситься 'Р4М28' – 2,02 г;

- до групи дрібних горіхів з масою від 1,53 до 1,95 г належить: 'Р2М18' – 1,70 г, 'Р7М9' – 1,77 г, 'Р4М30' – 1,81 г, 'Р3М18' – 1,84 г, 'Р4М32' – 1,95 г;

- до групи дуже дрібних горіхів, масою до 1,52 г відноситься 'Топкара' – 1,48 г.

За виходом ядра досліджувані зразки мали таку класифікацію:

- горіхи з високим умістом ядра (від 48,7 до 53,9 %): 'Р3М18' – 48,9 %, 'Р7М9' – 49,1 %;

- горіхи з середнім умістом ядра (від 43,4 до 48,6 %): 'Р2М18' – 46,7 %, 'Р4М33' – 47,4 %, 'Лозівський шаровидний' – 48,6 %;

- горіхи з низьким умістом ядра (від 38,1 до 43,3 %): 'Бомба' – 39,4 %, 'Р4М32' – 40,1 %, 'Сачахли' – 40,1 %, 'Р4М28' – 40,7 %, 'Топкара' – 42,1 %, 'Р4М30' – 42,8 %, 'Лозівський урожайний' – 43,2 %.

За результатами вивчення зразків фундука за товарними якостями плодів вищі показники маси одного горіха були у 'Лозівського шаровидного', 'Р4М33', 'Лозівського урожайного', 'Бомби' та 'Сачахли'; високий вихід ядра визначено у гібридних форм 'Р3М18' та 'Р7М9'.

УДК 633.15:631.53.02

Таганцова М. М., Симоненко Н. В.

*Український інститут експертизи сортів рослин, м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 15, *e-mail: Tagancova@sops.gov.ua*

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ СОРТОВИХ РОСЛИННИХ РЕСУРСІВ КУКУРУДЗИ

Кукурудза не тільки величава, пишна на вигляд рослина, але, як харчова і кормова сільськогосподарська культура, відіграє важливу роль в економіці країни та продовольчій безпеці в цілому. Середня врожайність кукурудзи порівняно з іншими зерновими культурами – найвища. За щорічним збором зерна – 592–844 млн т кукурудза посідає друге місце у світі, а за середньою врожайністю – близько 5 т/га – перше.

За проведення кваліфікаційної експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сорт трансформується з біологічного об'єкту в особливу форму інтелектуальної власності, виступає у вигляді товару на ринку сортів і насіння, що є, в свою чергу, початковим етапом ринкового обігу сорту, який обумовлює економічні та правові взаємовідносини між власником сорту, його автором (селекціонером), виробником і реалізатором насіння.

Світові рослинні ресурси: стан та перспективи розвитку

Виходячи з цього, ринковий обіг сортів (гібридів) можливий лише при занесенні їх до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. Сучасний сортимент гібридів кукурудзи має жорстку сортову конкуренцію на внутрішньому ринку, споживач має змогу підібрати собі гібрид за будь-якими вимогами.

В останні роки зусиллями селекціонерів створено і занесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні 1165 гібридів кукурудзи, з яких 362 української селекції проти 803 іноземного походження, що складає відповідно 31 та 69 відсотків. Що стосується батьківських компонентів кукурудзи, слід зазначити, що зараз пройшли державну реєстрацію 1466 батьківські компоненти, з яких вітчизняної селекції – 544 або лише 30 % від загальної кількості. Відсоток гібридів кукурудзи вітчизняного походження у Реєстрі постійно варіює, але, розпочинаючи з 1995 року, можна відмітити що цей показник постійно зменшується. Так в 1995 році цей показник складав 52 % (55 гібридів), а в 2000 році – 46 % (110 гібридів), в 2010 році – 44 % (214 гібриди), а в 2012 – 38 % (231 гібрид), в 2015 році – 35 % (317 гібридів).

Дослідження з визначення придатності для поширення гібридів кукурудзи в Україні проводиться в усіх ґрунтово-кліматичних зонах і регіонах України. Підбір пунктів дослідження визначається таким чином, щоб максимально охопити всі ґрунтово-кліматичні зони нашої країни, придатні для вирощування кукурудзи. У 2016 р. польові дослідження гібридів кукурудзи на господарську придатність проводили на базі 23 пунктів дослідження, а на визначення відмінності, однорідності та стабільності – на двох.

Кваліфікаційній експертизі на придатність сортів до поширення у 2016 році підлягало 372 гібриди кукурудзи, при цьому відсоток гібридів національної селекції склав лише 28 %. Польові дослідження на визначення відмінності, однорідності та стабільності у 2016 році проходило 336 гібридів та 454 батьківські компоненти кукурудзи.

Щодо розподілу гібридів за приналежністю до оригінаторів, то 92 з них – української селекції, а 244 – іноземної, що відповідно становить 27 та 73 відсотки. Слід зазначити, що із року в рік зростає кількість компаній, зацікавлених в українському ринку кукурудзівництва, на даний час таких нараховується близько 55.

Серед основних заявників гібридів кукурудзи можна відмітити ДУ Інститут сільського господарства степової зони НААН, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, Інститут фізіології рослин та генетики НААН, Інститут зрошуваного землеробства НААН, ТОВ «Науково-дослідний інститут аграрного бізнесу», НВФГ «Компанія «Маїс». З представників іноземних компаній можна виділити компанію КВС ЗААТ СЕ, ТОВ «Піонер Насіння Україна», Монсанто Технолоджі ЛТД, РАЖТ 2н, Лімагрейн Юроп, Маїсадур Семанс, Євралвс Семанс, Коссад Семанс ЕС А, Сингента Кроп Протекшн АГ, Доу АгроСайенсіс ГмбХ.